

Düsen Kaseinov, a TÜRKSÖY főtitkára Karcagon járt...

A TÜRKSÖY (Uluslararası Türk Kültürü Teşkilatı) a török világ legnagyobb nemzetközi kulturális szervezete fogja össze azokat a népeket, melyek tőlünk keletre, a törökségi kultúra égise alatt élnek. Elsődleges feladata az, hogy megismertesse a világgal azokat az értékeket, melyek a tudomány és a művelődéstörténet terén összetartozók, ám a különböző országokban keletkeztek. A TÜRKSÖY a kulturális minisztériumokkal együtt szervezi a török kulturális fővárosok rendezvényeit, és hangot ad minden olyan eseménynek, évfordulónak, melyek érintik ezt a kultúrkört. Nekik köszönhetően legutóbb Ankarában nemzetközi konferenciával tisztelegtek városunk szülöttje, Németh Gyula turkológus, akadémikus emlékének születése 130. évfordulóján. Az évforduló tiszteletére Németh Gyula-érmeket bocsátottak ki.

2020. november 4-én városunkba látogatott Düsen Kaseinov, a TÜRKSÖY főtitkára, hogy jobban megismerje Karcagot, ahol ugyan egyszer már egy kazak delegáció tagjaként járt. Érdekelte ez a város, amelyről tudni vélik a világban, hogy a 20. századi turkológia bölcsője, amely négy generáción át adott jelentős kutatókat a tudomány-nak. Kevés olyan helye van hazánk-nak, ahol annyi, a törökségi kultúrával kapcsolatos esemény lett volna, mint ebben a városban. Mándoky Kongur István halála után különösen megélnékültek a kazak és a törökországi kapcsolatok is, melyek főként egyetemi hallgatók és kutatók látogatása tett elevenné. Évi rendszerességgel járnak ide a Debreceni Egyetem Néprajzi Tanszéke és az ankarai Hacettepe Egyetem Folklór Tanszéke közötti Erasmus program keretében tanuló hallgatók, tanáraikkal együtt. Prof. dr. Özkul Çobanoğlu és munkatársai, valamint korábban az Ankara Egyetem Hungarológiai Tanszéke tanszékvezetője, Prof. Dr. Naciye Güngörmüş és tanítványai. Ez a város volt egyik szervezője és helyszíne az UNESCO által támogatott török-magyar néprajzkutató programnak, aminek eredményeként mind Ankarában, mint Budapesten kötet jelent meg, s ugyancsak itt jelent meg eddig hat olyan könyv, ami csak az anatóliai török népi kultúrával fog-

ja, és a nagyobb fiúgyermekek tanítója volt. Az „öregebb lányokat” 1849-ig Zsíros István, a kisebb fiúgyermekeket Tóth István orgonista kántor tanította 1828. május 18-tól 1840-ben bekövetkezett haláláig. Ő, mint a református gyülekezet kántora a jegyzőkönyvek tanúsága szerint tanítói munkáját elhanyagolta. Ennek elvégzésére maga helyett segédtanítókat alkalmazott több ízben is.

Így lett nálunk segédtanító 1838-tól az a Bösörményi Mihály, akiről a Redemptio 2019. júniusi számában már megemlékeztem. 1835-ben érkezett a református iskolába Kiss György, aki a kisebb leányok tanítója lett.

Kiss György 1782. április 22-én Ung megyében, Nagy-Kaposon született. Alsóbb iskoláit szülőhelyén végezte, majd a sárospataki főiskolán folytatta. Innen lépett a tanítói pályára 1802. március 12-én. Először Fehér megyében, Sárbogárdon, aztán Dunaszentgyörgyön, Ordason, Tasson tanított két-két évig. 1810-ben az izsáki református egyház hívta meg tanítójául, „melynek kebelében 25 évig a gyülekezet közmegelegedésére viselte hivatalát”. Időközben házasságot kötött a Fülöpszálláson, 1799. június 29-én született Kőrösi Máriával, akinek édesapja Kőrösi Mihály, édesanyja Markó Judit volt. Felesége 1832. április 18-án, 42 évesen elhunyt. Kiss György 1835-ben feleségének szülőhelyére, Fülöpszállásra költözött „a kisebb leányok tanítására felkérte, ezeket 1853-ig atyai gonddal vezette”. Az ő tanítóskodásának idejében, 1846. július 6-án a református templomra új toronysisakot tettek fel az 1844. július 3-i vihar által ledöntött helyébe. Ennek gombjába több dokumentum mellett elhelyezték a „Kun Filepszállási fi és leányiskolákban járó gyermekek névsorát”, melyet feljegyzett „... ezen Iskola rendes Tanítója Kiss György Július 6kán 1846”. Ebből az írásból tudtuk meg többek között az iskola tanulóinak akkori létszámát is, ami 367 fő volt.

1853. július 31-én, 18 évi fülöpszállási munkálkodás után ismét Izsákra, a „kisebb leányok tanítására hívatván” örömmel engedett a meghívásnak, „csak hogy az ottani temetőben 1832 óta nyugvó neje mellett pihenhesse ki majd ő is földi hosszú fáradozásait”. Távozásának anyagi okai is lehettek, mivel a jegyzőkönyv tanúsága szerint elfogadja a felkérést, „ha jó szállás adatik és fizetése javítása pár pengő forintra emelkedik”. Szomorú, hogy egyedül élve is – hiszen felesége régen elhunyt, gyermeke nem lévén – szegénységben tengette életét. A kor

néptanítóinak anyagi helyzetére jellemző a Kiss György mellett a kisebb fiúgyermekeket tanító Varga József éneklő kántor távozását indokló levele 1849-ben, melyet az egyházi jegyzőkönyvben így örökítettek meg: „tudatja, hogy miután itteni fizetésével ki nem jön, s javításához sincs reménye, továbbra itten Tanító és Kántor lenni megszűnt”. Az Izsákra visszatérő 71 éves Kiss György még évekig oktatott a református egyház iskolájában. 1862-ben írták róla a Vasárnapi Újságban: „...a gondviselés a 80 év mellett folytonos jó egészséggel áldotta meg. Néha panaszkodik már a kerekék gyengesége és az örölöszközők hiánya miatt”. Az akkori református gyülekezetnek már csak három tagja volt, aki ne lett volna a tanítványa az első ízben Izsákon töltött 25 esztendő alatt. 1870. szeptember 21-én, 88 éves korában fejezte be földi pályafutását. Szeptember 22-én helyezték örök nyugalomba az izsáki temetőben, fiatalon elhunyt felesége mellé.

Az ő élete is példája annak, amit 1862-ben írtak a néptanítókról. Sok tanító hálát adhatott, ha családját napról-napra tengethette, nemhogy „vénségére takaríthasson” (megtakarítson), hát még, hogy „lelki épülésének nevelésére” (növelésére) könyveket is vehessen! S mégis sok néptanító példája bizonyítja, hogy lehet az ember a legmostohább életviszonyok között is boldog és megelegedett, ha határozottan kitűzte magának élete irányát, melytől soha el nem tántorodott.

Kötelességünk megemlékezni a népnevelés ezen érdemes napszamosairól, akik csendes magányban, kevesektől ismerve és méltányolva, kitartó szorgalommal és türelemmel „működtek elvállalt szakmájokban, többnyire mindig csak töviseit érezték azon pályának, melynek rózsái csak gyéren virítottak”. A szent ügy, melynek egy egész életet szenteltek, abban az időben ritkán biztosította öreg napjaikat nyugdíjjal, vagy egyéb anyagi elismeréssel. Más jutalmuk alig maradt a „tisztá öntudatnál”.

Források:

Izsáki református egyház halotti anyakönyve

Fülöpszállási református egyház protocolluma

1846. évi toronygombirat Fülöpszállás református templomának toronyából

Vasárnapi Újság IX. évfolyam 35. sz. augusztus 31. 1862

Varga Istvánné
magyar-történelem tanár

lalkozik, közöttük három tematikus monográfia. Ebben a városban jelent meg a Keleti örökségünk sorozat több kötete, közöttük *Mándoky Kongur István: A kun nyelv magyarországi emlékei*, *Pálóczi Horváth András: Kapcsolatok és hatások a kunok régészeti kultúrájában* c. könyve, *A puszta fiai* kazak költői antológia, mely Abay Kunanbayevtől Oldzsas Szüleymanig mintegy 150 év veseiből ad válogatást Körmenyi Lajos kitűnő műfordításában. A kumük költő, *Mahammad Badrutdin: Az örökévaló tekintet* c. műfordítás kötete és még sorolhatnánk, hiszen a húsz éven át működő Barbaricum Könyvműhely alapfeladatának tekintette a kunok és rokon népeik kultúrájának megismertetését. Egy időben fakultatív nyelvként tanulhattak törökül a karcagi Gimnázium tanulói, és bizvást mondhatjuk, hogy nincs a Nagykunszágon senki, aki ne tudná (ha érdeklő), hogy melyek a magyar és a török kultúra kapcsolódási pontjai... Erre a három évenként szervezett Jászkunság kutatása konferenciák előadásai, és azok az ismeretterjesztő előadások, tudományos cikkek szolgálnak bizonyosságul, aminek java részét magam szerveztem és terveim szerint fogom is.

Düsen Kaseinov úr, együttműködési lehetőségeket ajánlott, amelyek elsősorban a kultúra és a művészetek megismertetése terén nyújtanak kiváló lehetőségeket. Örömmel vettük az ötleteit melyek reményeink szerint a város és a kulturális minisztérium támogatását is élvezni fogják.

Düsen Kaseinov urat karcagi látogatására elkísérte dr. Hóvári János nagykövet, a Türk Tanács budapesti irodájának vezetője és dr. Somfai Kara Dávid turkológus. A program a Kun Emlékhely meglátogatásával kezdődött, ahol Györfi Sándor Kossuth-díjas szobrászművész, Varga Nándor, a Magyar-Kazak Baráti Társaság elnöke és dr. Bartha Júlia turkológus bemutatta a Kun emlékhely szobrait, majd mécses gyújtottunk Németh Gyula sírjánál a Déli temetőben, ahol elhangzott a kunok nyelvén az Úr imádsága. Ezt követően a Millenniumi emlékműhöz mentünk, felidézve a kunok 13. századi bejövetelét és az elmúlt majd' 800 év Kárpát-medencei történeseit. A városnézés Németh Gyula szobrának koszorúzásával zárult.

Reméljük, hogy ez a látogatás egy kiváló kulturális együttműködés kezdete volt.

Dr. Bartha Júlia turkológus

Düsen Kaseinov főtitkár és Györfi Sándor szobrászművész a Kun-emlékmű előtt

Fotó: Bartha Júlia

Tisztelgés Németh Gyula karcagi szobránál - Dr. Hóvári János, Györfi Sándor, Düsen Kaseinov és Dr. Barta Júlia

Fotó: I.Sz.

Varga Nándor, Györfi Sándor, dr. Bartha Júlia, Düsen Kaseinov, dr. Somfai Kara Dávid a Redemptios-émlékharrangnál

Fotó: I.Sz.